

بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر ثبات سکونت در شهرها و محله‌های شهری.

مطالعه موردی: شهر اراک

رعنا شیخ بیگلو

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شیراز، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، بخش جغرافیا

تاریخ دریافت: ۹۴/۵/۲۰ ؛ تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۹

چکیده

در بیشتر شهرهای مدرن، نظام ارتباطات و تعاملات سنتی به شدت دگرگون شده است که یکی از مظاهر نگران کننده آنها کم‌رنگ شدن روابط اجتماعی میان شهروندان است. از آنجا که معنی و هویت محیط‌های شهری تا حد زیادی وابسته به نظام اجتماعی حاکم بر آنهاست، با تقلیل تعاملات اجتماعی مردم، هویت این محیط‌ها و فضاها نیز دستخوش تغییر می‌گردد و از اصالت مفهومی و عملکردی آنها کاسته می‌شود. این امر منجر به کاهش حس تعلق جمعی و به دنبال آن کاهش حس تعلق مکانی می‌گردد و بازتاب آن در محله‌های شهری، بی‌تفاوتی ساکنان نسبت به ثبات سکونت در محله‌ها و در موارد زیادی، ایجاد انگیزه برای تغییر مکان زندگی به محله و حتی شهر دیگری است. نظر به اهمیت موضوع، این پژوهش به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر ثبات سکونت شهروندان در شهر اراک و تعدادی از محله‌های آن پرداخته و تأثیر این عوامل و مؤلفه‌های مربوط به آنها را بر دو شاخص ماندگاری سکونت‌گاهی شامل «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» و «میزان تمایل به ادامه سکونت در شهر اراک» بررسی نموده است. داده‌های مورد نیاز تحقیق از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و تکمیل پرسش‌نامه گردآوری شده است. به منظور حصول تصویری کلی از سطح ارزیابی شهروندان از مؤلفه‌های عوامل اجتماعی چهارگانه، آزمون T تک‌نمونه‌ای مورد استفاده قرار گرفت و جهت تبیین ارتباط متقابل عامل‌های اجتماعی و شاخص‌های ماندگاری، ضریب همبستگی پیرسون برای هر زوج از عامل‌ها و شاخص‌ها محاسبه گردید. سپس، میزان تأثیر عامل‌های اجتماعی بر هر یک از شاخص‌های ماندگاری با بهره‌گیری از روش تحلیل رگرسیون مشخص شد. نتایج مطالعه، حاکی از وجود رابطه معنادار مثبت بین عوامل و شاخص‌های مذکور می‌باشد و بر اساس تحلیل رگرسیون، ۶۱ درصد از تغییرات تمایل به ماندگاری در محله، و ۵۹ درصد از تغییرات تمایل به ماندگاری در شهر توسط ترکیب خطی تغییرات عامل‌های اجتماعی قابل تبیین است.

واژه‌های کلیدی: تحرک اقامتی، ثبات سکونت، سرمایه اجتماعی، شهر، محله، محیط اجتماعی

مقدمه

ارتباطات می‌شود (Aydın and Sıramkaya, 2014: 261). در صورت شکل‌گیری ارتباطات، در نتیجه تعاملات افراد و کیفیت آنها محیطی اجتماعی^۲ پدید می‌آید که اثر مستقیمی بر رفتار و گزینه‌های فرد خواهد داشت (فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۸۵: ۲۰۴-۲۰۵).

تا سال ۲۰۳۰، بیش از ۶۰ درصد جمعیت جهان در نواحی شهری سکونت خواهند داشت. این رشد، فشار زیادی بر برنامه‌ریزی و مدیریت پایدار مناطق شهری تحمیل خواهد کرد (Chen et al., 2014: 1).

محیط‌هایی که جوامع در آنها زندگی می‌کنند را می‌توان در قالب محیط طبیعی، محیط مصنوع و محیط اجتماعی دسته‌بندی نمود. منظور از محیط مصنوع، محیط فیزیکی است که توسط انسان برای تأمین نیازمندی‌هایش ایجاد می‌شود و در طول زمان تغییر می‌کند. محیط اجتماعی نیز به عنوان مکان‌هایی که در آنها مردم با یکدیگر تعامل متقابل دارند، تعریف می‌شود. در این میان، محیط مصنوع یک مکان تعاملی است که منجر به شکل‌گیری یا عدم شکل‌گیری

اجتماعات بی‌ثبات، فرصت کمتری برای تماس‌های اجتماعی دارند و به دلیل آگاهی از شرایط متغیر و آگاهی از این امر که دوستی‌ها دوام زیادی نخواهند داشت، تمایل و انگیزه‌ای برای ایجاد دوستی‌های محلی از خود نشان نمی‌دهند (همان: ۱۳۸). «کلمن^۲» نشان می‌دهد که خانواده‌هایی که اغلب نقل مکان می‌کنند به دلیل ارتباط کمی که با محیط اطراف خود از قبیل افراد محله و ... دارند، طول دوره تحصیل فرزندان آنها کمتر است؛ زیرا ماندگاری یک خانواده در یک محله باعث می‌شود روابط بیشتری با افراد محله صورت پذیرد و سرمایه اجتماعی بین آنها شکل گیرد (نقدی و سوری، ۱۳۸۸: ۱۴۸).

همان طور که ذکر شد، ثبات سکونت در شهرها و به ویژه محله‌های شهری رابطه دو سویه‌ای با سرمایه اجتماعی دارد. بدین ترتیب که سکونت طولانی مدت در یک محله، زمینه‌های ایجاد و افزایش اعتماد متقابل میان ساکنان محله را فراهم می‌کند و افزایش اعتماد نیز به گسترش روابط و تعاملات اجتماعی منجر می‌گردد که از آن به عنوان سرمایه اجتماعی یاد می‌شود. از طرفی، با افزایش سرمایه اجتماعی و ایجاد روابط صمیمی بین افراد، ساکنان محله انگیزه و تمایل بیشتری برای ادامه سکونت در آن محله خواهند داشت. ثبات سکونت در شهر و محله، آثار مثبت اجتماعی، اقتصادی و روانی زیادی برای شهروندان به همراه دارد؛ ضمن آن که در ایجاد و افزایش هویت مکانی نیز به شدت تأثیرگذار است. نظر به اهمیت موضوع، این پژوهش به بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر ثبات سکونت شهروندان در شهر و برخی از محله‌های شهر اراک پرداخته است.

شهر اراک از نظر تاریخی، شهری جدید محسوب می‌شود که حدود ۲۰۰ سال سابقه دارد ولی ناحیه‌ای که این شهر در آن قرار گرفته، از دیرباز سابقه سکونت و تمدن داشته است (مهندسین مشاور زیست‌شناسی، ۱۳۸۷ الف: ۱۱۵). مطالعه و بررسی روند توسعه شهر اراک نشان می‌دهد که رشد هم‌زمان بخش سنتی و بخش مدرن اقتصادی ناشی از نقش جدید اقتصادی

شهر مدرن و فضاهای شهری جدید، ارتباطات و تعاملات سنتی را دگرگون نموده و کنش‌های اجتماعی جدیدی را جایگزین آن می‌کند که ویژگی اصلی آن، افزایش ارتباط‌های غیرشخصی و ابزاری است. در این فضاها، پیوندهای اجتماعی کم‌رنگ شده و مردم فاصله اجتماعی خود را حتی در فشار جمعیت حفظ می‌کنند. اغتشاش در محیط شهری و شکل‌گیری فضاهای گمشده و بی‌هویت که فاقد عناصر ارتباطات اجتماعی و تعاملات انسان‌ها با یکدیگر و محیط هستند، به یک امر عام تبدیل شده است (ربانی و حبیبی، ۱۳۹۰: ۳). کیفیت و چگونگی روابط اجتماعی بر توسعه آینده محلات نیز تأثیر دارد. در صورتی که یک منطقه شهری، شهرت سوئی کسب کند، افراد طبقات متوسط و بالای جامعه تمایلی برای سکونت در آن مناطق ندارند و تنها کسانی حاضر به سکونت در آن مناطق می‌شوند که فاقد درآمد کافی برای سکونت در جایی دیگر بوده یا منافی را در وضعیت پدید آمده جستجو می‌کنند (فیروزآبادی و ایمانی جاجرمی، ۱۳۸۵: ۲۰۳).

به نظر پاتنام^۱، تحرک اقامتی در کاهش اعتماد مؤثر است، چرا که تحرک، پیوندها را تضعیف کرده و در نتیجه، به کاهش انسجام و اعتماد می‌انجامد (زنگنه و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۲۶). اگر مردم در محله‌ای که زندگی می‌کنند برای مدت زیادی در آنجا ساکن باشند، آنها می‌توانند با افراد بیشتری آشنا شوند و در کنش متقابل با هم شرکت داشته باشند. از این رو، محققان ثبات مسکونی را به عنوان یک عامل ایجاد کننده سرمایه اجتماعی به حساب می‌آورند. در این زمینه، مدت اقامت در شهر و مهاجر بودن یا نبودن در میزان سرمایه اجتماعی تأثیرگذار است (ربانی خوراسگانی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳۳). اقامت طولانی و مالکیت منزل مسکونی، شناخت همسایه‌ها را از یکدیگر بیشتر می‌کند، تعداد دوستان را در همسایگی افزایش می‌دهد و مشارکت در رخدادهای محلی را تقویت می‌کند. در مقابل، تحرک ساکنان، موجب اختلال در شبکه روابط اجتماعی می‌شود. افراد در

محلی برای ساکنان محله‌ها بسیار مهم است و در صورتی که بتوان در یک محله تعلق محلی ایجاد کرد، می‌توان برای ارتقای اجتماعی محله از خود ساکنان مساعدت طلبید (مهندسیین مشاور زیست، ۱۳۸۷ ب: ۷۶-۵۸). به توجه به مسائل ذکر شده، بررسی وضعیت عامل‌های اجتماعی در سطح شهر و محله‌های شهری و اثر آنها بر حس تعلق محله‌ای، ماندگاری و ثبات سکونت در محله‌های شهر از اهمیت فراوانی برخوردار است که پژوهش حاضر به آن پرداخته است. بدین منظور، هشت محله واقع در نقاط مختلف شهر مورد مطالعه قرار گرفتند. این محله‌ها عبارتند از: «حافظیه و کوی بهاران»، «کوی شهر صنعتی»، «عباس‌آباد و الکه»، «کوی رضوی (گردو)»، «کرهرود»، «داوران»، «راهزان» و «شهرک هجرت». شایان ذکر است که در انتخاب این محله‌ها توزیع جغرافیایی، سابقه تاریخی و ویژگی‌های مختلف، مد نظر قرار گرفته است.

مبانی نظری

این پژوهش بر پایه دو مفهوم کلیدی استوار است. نخست، عوامل اجتماعی که در اینجا منظور از آن، شاخص‌های سرمایه اجتماعی است و دوم، ثبات سکونت که مفهومی زمانی-مکانی است. مفهوم، ابعاد و مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی به طور مستقل تشریح شده است؛ ثبات سکونت نیز به دلیل آن که تا حد زیادی متأثر از عوامل اجتماعی و هویتی محله است، مباحث مربوط به سازمان اجتماعی محله و حس تعلق مکانی در محله ارائه شده است.

سرمایه اجتماعی و مؤلفه‌های آن

سرمایه اجتماعی بر توسعه روابط مردم با یکدیگر برای دسترسی به منابع تکیه دارد. بر اساس نظریه انتخاب عاقلانه، مردم با یکدیگر روابط برقرار می‌کنند تا به نتایج سودمندی برسند (سلمانی و همکاران، ۱۳۸۹: ۲۳). در مطالعات مختلف، شاخص‌های متفاوتی برای سرمایه اجتماعی گزارش شده است. صرف نظر از تفاوت‌های جزئی موجود بین شاخص‌های سرمایه اجتماعی، همه این شاخص‌ها تلاش دارند

شهر، به خصوص در دهه‌های ۱۳۷۵-۱۳۶۵، به گسترش دوگانگی در ساختار اجتماعی شهر انجامیده که در ترکیب اجتماعی شهروندان و شیوه زندگی آنها به صورت شکاف فزاینده میان غنی و فقیر موثر بوده است. همچنین نقش جدید شهر و اهمیت آن در تولید و اقتصاد کلان از یک طرف موجب جذب مهاجر از سایر نقاط به این شهر شده و از طرف دیگر سبب جریان مهاجرتی بزرگی از اراک به سایر شهرهای بزرگ گردیده است. این رفت و آمدهای دائمی باعث شد مشکل عدم تجانس فرهنگی، که از دیرباز در منطقه حاکم بوده است، کم و بیش با رنگ و نمایی دیگر در منطقه ادامه یابد. دوگانگی ساختار داخلی اقتصاد و میزان بالای مهاجرت‌ها، پیامدهای کالبدی نه چندان خوشایندی را برای شهر در پی دارد که مهم‌ترین آنها آشفتگی و جایگزینی و شکل‌گیری محلات جدید و شکاف روزافزون بین محلات غنی و فقیر شهر بوده است. در روند گسترش شهر، محلات حاشیه‌ای قدیمی، درون شهر قرار گرفته و محلات جدید دیگری جایگزین آنها شده‌اند که اغلب پذیرای مهاجرین روستایی منطقه هستند. محلاتی که از توده‌های بی‌شکل ساختمان‌ها، بدون هیچ گونه هویت فرهنگی و فقط به منظور اسکان جمعیت مهاجر پدید آمده‌اند (همان: ۱۴۵-۱۴۴).

در برخی محله‌های شهر اراک، مسائل مختلف اجتماعی و کالبدی از جمله نارضایتی از عدم وجود امنیت، کاهش انگیزه مشارکت در امور محله به دلیل تنزل اعتماد اجتماعی، ناامیدی از بهبود وضعیت محله، کیفیت پایین وضعیت کالبدی محله و خدمات مختلف، عدم وجود نظارت‌های اجتماعی و انتظامی مؤثر با هدف پیشگیری از وقوع جرائم، نارضایتی از عملکرد مسئولان شهری در پیگیری و رفع مشکلات محله سبب شده است که حتی بعضی از ساکنان، رضایت نسبی از وضعیت زندگی در محله فعلی نداشته باشند. البته در برخی محله‌ها نیز با وجود مشکلات مذکور، تعداد زیادی از ساکنان، بسیار علاقمند به مشارکت و فعالیت‌های اجتماعی و پیگیر کمبودهای محله بوده‌اند. این امر حاکی از آن است که هویت

توسعه پایدار محله گردد (خمر و همکاران، ۱۳۹۰: ۹۶). به عنوان مثال، جین جیکوبز^۱ در اثر خود با عنوان «مرگ و زندگی در شهرهای بزرگ امریکایی» توضیح داده است که شبکه‌های اجتماعی فشرده در محدوده‌های حومه قدیمی و مختلط شهری، صورتی از سرمایه اجتماعی را تشکیل می‌دهند و در ارتباط با حفظ نظافت، عدم وجود جرم و جنایت خیابانی و دیگر تصمیمات در مورد بهبود کیفیت زندگی، در مقایسه با عوامل نهادهای رسمی مانند نیروی حفاظتی پلیس و نیروی انتظامی مسؤولیت بیشتری از خود نشان می‌دهند (سعادت، ۱۳۸۵: ۱۷۴). به علاوه، سرمایه اجتماعی محله و جنبه‌های مختلف آن مانند حس روان‌شناختی جامعه، انسجام اجتماعی و پیوندها و روابط اجتماعی می‌تواند منبعی برای سلامت ذهنی و فیزیکی ساکنان شهر باشد (Honold et al., 2014: 491). اجتماعات محلی با سرمایه اجتماعی بالا دارای مشخصات زیر هستند: (۱) مردم احساس خواهند کرد که جزئی از محله هستند (۲) احساس مفید بودن و سودمندی کرده و توانایی آنها برای مشارکت واقعی در محله تقویت می‌گردد (۳) محله را متعلق به خود دانسته و در آن احساس امنیت می‌کنند (حاجی‌پور، ۱۳۸۵: ۴۲).

اثرات متقابل حس مکان و سرمایه اجتماعی

همان‌طور که اشاره شد، سرمایه اجتماعی معمولاً به‌عنوان یکی از دارایی‌های مکان‌هایی که مردم در آنها زندگی می‌کنند، پنداشته می‌شود (Twigg and Mohan, 2009: 172) که بر ارتباطات افراد و شبکه‌های اجتماعی و هنجارها و اعتماد متقابل میان آنها دلالت دارد (Putman, 2000: 19). جوامعی که سطح بالای سرمایه اجتماعی دارند، درجه بالایی از اعتماد، تعامل و حمایت متقابل از مشخصه‌های آنهاست که این امر منجر به شکل‌گیری شبکه‌های اجتماعی قوی در آنها می‌شود. در مقابل، در صورت فقدان سرمایه اجتماعی به صورت عدم اعتماد و شبکه‌های اجتماعی ضعیف، نزاع و درگیری در جامعه افزایش می‌یابد (Zhang et al., 2014: 2). سیاست‌های

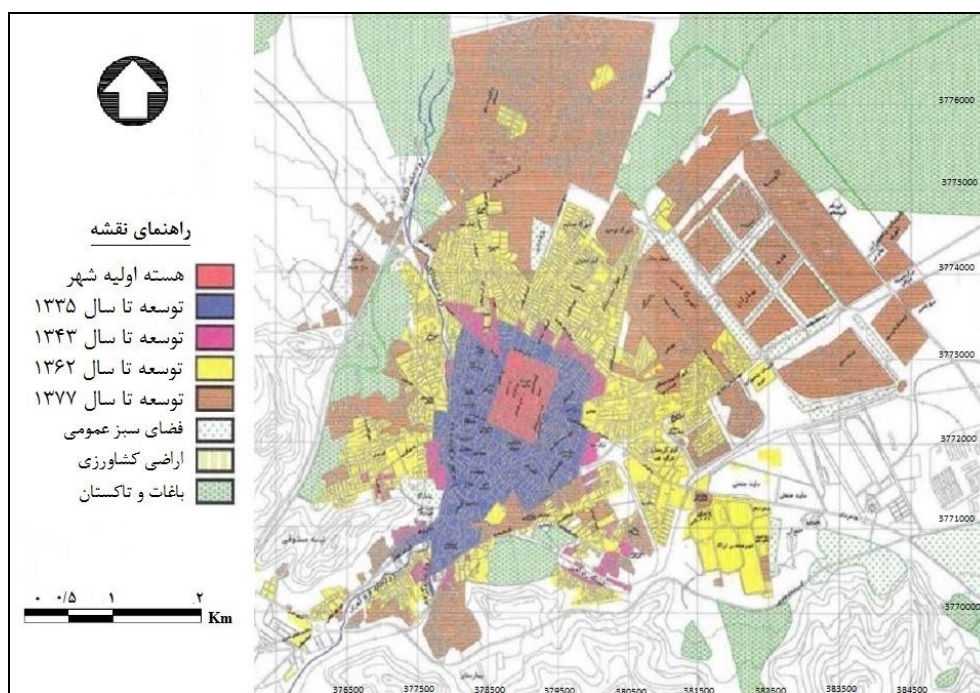
میزان سرمایه بالقوه نهفته بین افراد را که روابط اجتماعی آنها را تسهیل می‌کند، اندازه‌گیری نمایند (محمدی و همکاران، ۱۳۹۰: ۲۳۹). اکثر نظریه‌پردازان در حوزه سرمایه اجتماعی در مورد چندین شاخص اتفاق نظر دارند که از میان آنها می‌توان به این موارد اشاره نمود: اعتماد و سطوح مختلف آن، احساس دلبستگی، احساس هویت، ارتباطات مشارکتی، تعهدات و انتظارات، هنجارها و ضمانت‌های اجرایی مؤثر، پیوندهای اجتماعی و توسعه شبکه‌های اجتماعی (نادری و همکاران، ۱۳۸۹: ۶۴). در این میان، مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی و مشارکت اجتماعی که در یک رابطه متعامل قرار گرفته‌اند و هر کدام تقویت‌کننده دیگری هستند از مؤلفه‌های اصلی سرمایه اجتماعی محسوب می‌شوند (فتحی، ۱۳۹۱: ۲۰۱). در تحقیقات سرمایه اجتماعی معمولاً میان ابعاد ساختاری و شناختی تمیز داده می‌شود. بُعد شناختی شامل جنبه‌های قابل مشاهده سازمان اجتماعی است و از طریق تظاهرات رفتاری ارتباطات شبکه‌ای یا مشارکت مدنی مشخص می‌شود؛ بُعد شناختی نیز نگرش‌های ذهنی مانند اعتماد به دیگران، هنجارهای روابط متقابل، ارزش‌ها و گرایش‌ها را منعکس می‌کند (Murayama et al., 2012: 2472).

سازمان اجتماعی محله و واحد همسایگی

واحد همسایگی را می‌توان به عنوان سکونت‌گاه جمعیت در یک بخش قابل شناسایی از یک شهر که اعضای آن در قالب یک شبکه تعاملات عمومی، پیوندها و روابط رسمی و غیر رسمی سازمان‌دهی می‌شوند و هویت مشترکشان را ابراز می‌کنند، فرض نمود (Aydin and Siramkaya, 2014: 260-261). در مقیاس محله‌ای سرمایه اجتماعی، شامل منابعی در اجتماعات محله است که از طریق سطح بالایی از اعتماد، عمل و کنش متقابل، هنجارهای مشترک رفتاری، تعهدات و التزامات و تعلقات مشترک، شبکه‌های رسمی و غیر رسمی و کانال‌های مؤثر اطلاعات به وجود می‌آید. استفاده از سرمایه اجتماعی و تقویت آن در بین افراد محله می‌تواند راه حل مناسبی برای حل مشکلات سطح محله و در نتیجه،

36). مطالعه رو و باسلو (۱۹۹۷) به قوت نشان می‌دهد که مالکیت مسکن انگیزه درخور توجهی برای بهبود ناحیه محلی افراد ایجاد می‌کند، همچنین بحث شده است که مالکیت مسکن یک مانع برای تحرک جغرافیایی است.

مسکن می‌تواند ارتباطات اجتماعی را از طریق قادر ساختن خانواده‌ها برای ریشه دواندن در یک ناحیه بهبود بخشند، به گونه‌ای که آنها بتوانند - در صورت تمایل - ارتباطات اجتماعی مکان‌مند را ایجاد کنند و حس تعلق به محله را تقویت نمایند (Ha, 2010: 35-).

شکل ۱: مراحل توسعه ادواری شهر اراک
 مأخذ: مهندسین مشاور زیستا، ۱۳۸۷ الف

«کوی رضوی (گردو)» اشاره نمود. با گسترش بی‌رویه شهر و مهاجرت‌های صورت گرفته به اراک، بافت‌های خودرو و حاشیه‌ای نیز از دهه ۵۰ به بعد شکل گرفت که ویژگی عمده آنها عدم رعایت ضوابط ساختمانی و مقررات طرح‌های شهری و کیفیت پایین کالبدی و فیزیکی این گونه محلات است (مهندسین مشاور زیستا، ۱۳۸۷ الف: ۱۴۶-۱۴۵).

از بدو شکل‌گیری شهر اراک تا سال ۱۳۴۳ بیشترین توسعه شهر نسبت به هسته اولیه، به‌طور کلی به سمت جنوب شهر بوده است. در حالی که از سال ۱۳۴۳ تا ۱۳۷۷ که مصادف با رشد و توسعه شهر نیز می‌باشد، بیشترین توسعه در جهات شمال و شمال شرق بوده است. به خصوص طی سال‌های ۱۳۶۵ به بعد، بیشترین توسعه کالبدی شهر در این جهت‌ها

گسترش ادواری شهر اراک و محله‌های شهری آن شهر اراک در ابتدای شکل‌گیری به‌صورت یک شهر - قلعه نظامی و با طرح و اندیشه قبلی احداث شد. پس از مدتی با رونق شهر و افزایش جمعیت، توسعه‌هایی در خارج از ارگ به صورت نامنظم و ارگانیک شکل گرفت که از آن جمله می‌توان به محله‌های «عباس‌آباد و الکه» اشاره کرد. در قسمتی از این بافت، کوچه‌ها عموماً تنگ و باریک هستند و معمولاً در ادامه مسیر جریان آب قنات‌ها و کوچه باغ‌های قدیمی شکل گرفته‌اند. با رونق صنعتی و مرکزیت یافتن شهر اراک در منطقه، شهرک‌ها و خانه‌های سازمانی متعددی در شهر احداث شدند و به صورت طراحی شده و منظم شکل گرفتند که از میان آنها می‌توان به «کوی شهر صنعتی»، «کوی بهاران» و

مناطق سه‌گانه، تأیید گردید. گریپ^۲ (۲۰۰۷) رابطه بین سرمایه اجتماعی و مهاجرت و علل مهاجرت‌های روستا- شهری را بررسی نمود و نشان داد که سطوح و توزیع منابع سرمایه اجتماعی در یک اجتماع، پویایی اقتصادی- اجتماعی و جمعیتی را تغییر می‌دهد. وود^۳ و جیلز کورتی^۴ (۲۰۰۸) جایگاه سرمایه اجتماعی را در روان‌شناسی مکان مطالعه نموده و اهمیت روان‌شناسی محیطی و رشته‌های مرتبط را برای تحقیقات آتی در زمینه سرمایه اجتماعی و کاربردهای آن تبیین نمودند.

گلیسر^۵ و ردلیک^۶ (۲۰۰۹) مدل ساده‌ای از سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی ارائه نمودند؛ این مدل مربوط به مواردی است که انگیزه سرمایه‌گذاری به دلیل تمایل افراد برای تغییر محل زندگی فعلی، کاهش می‌یابد. این مکانیزم بازخورد، یک موازنه چندوجهی را امکان‌پذیر می‌سازد. در یک طرف، مردم انتظار ترک مکان فعلی را دارند و در نتیجه، در سرمایه اجتماعی سرمایه‌گذاری کمی می‌کنند. سطوح پایین سرمایه اجتماعی نیز به تبع آن، جذابیت یک ناحیه را کمتر می‌کند و بنابراین، به اقامت خود در آن محل پایان می‌دهند. در موازنه دوم، مردم به ماندگاری بیشتر و سرمایه‌گذاری بیشتر در سرمایه اجتماعی تمایل دارند. در اصل، این نوع از موازنه چندوجهی، می‌تواند توضیح دهد که چرا تحرک جغرافیایی در ایالات متحده نسبت به اروپا بسیار بیشتر است. در واقع، سطح بالای سرمایه‌گذاری در سرمایه اجتماعی، مردم را برای ادامه سکونت در نواحی علاقمند می‌سازد.

جئونگ^۷ و همکاران (۲۰۱۲) در مطالعه‌ای دریافتند که طول دوره اقامت در جامعه، طی چند سال بر مشارکت و ایجاد یک حس قوی همبستگی با محیط و همسایه‌ها تأثیرگذار است. هانگ^۸ و همکاران

صورت گرفته است. بررسی الگوی توسعه کالبدی شهر اراک حاکی از این است که بعد از دهه ۱۳۴۰ که مصادف با شروع روند مدرنیزاسیون و توسعه بر پایه سیاست‌های قطب رشد و توسعه صنعتی است، شهر اراک نیز همزمان با انتخاب شدن به عنوان قطب صنعتی، رشد جمعیتی و توسعه کالبدی خود را آغاز نمود (همان: ۱۱۹). مراحل توسعه ادواری شهر اراک در شکل ۱ نمایش داده شده است.

پیشینه تحقیق

هر چند در زمینه اثرات متقابل سرمایه اجتماعی و ثبات مسکونی در شهرها و محله‌های شهری مطالعات معدودی انجام شده است، ولیکن، تأثیر سرمایه اجتماعی بر مسائل مختلف توسعه شهری در برخی مطالعات بررسی شد. به نمونه‌هایی از این مطالعات اشاره می‌گردد.

لویکا^۱ (۲۰۰۵) به بررسی و تطبیق دو موضوع به ظاهر متناقض، پرداخته است. یکی ارتباط مثبت بین تعلق مکانی و فعالیت‌های مدنی، و دیگری ادعای جامعه‌شناختی مبنی بر این که یک ارتباط منفی بین تعلق مکانی و موقعیت اجتماعی و فرهنگی افراد وجود دارد، که به نوبه خود به عنوان قوی‌ترین پیش‌بینی کننده مشارکت مدنی شناخته می‌شود. به منظور برطرف کردن این تناقض، مطالعه مذکور دو گزینه برای مسیرهای منتهی به مشارکت مدنی ارائه می‌دهد: نخست، مسیر اجتماعی- عاطفی که در آن، ارتباط میان تعلق مکانی و فعالیت مدنی به واسطه سرمایه اجتماعی محلی (پیوندهای محله‌ای) ایجاد می‌شود، و دوم مسیر فرهنگی مشتمل بر سرمایه فرهنگی و علاقه به ریشه‌های خود. در این پژوهش، یک نمونه نماینده از ۱۳۲۸ نفر از سه منطقه واقع در لهستان که در میراث تاریخی و پیشینه و ریشه ساکنان متفاوت بودند، برای مطالعه و تحلیل در نظر گرفته شده است. در یک مجموعه از معادلات ساختاری، مدل دو مسیره هم در کل نمونه و هم به طور جداگانه در هر یک از

2. Garip
3. Wood
4. Giles-Corti
5. Glaeser
6. Redlick
7. Jeong
8. Hung

1. Lewicka

مطالعه نشان می‌دهد که شهرنشینی پایین به بالا که از طریق نسبت مهاجر- محلی سنجیده می‌شود، شبکه‌های اجتماعی و اعتماد اجتماعی را ضعیف می‌کند اما، شهرنشینی بالا به پایین، شبکه‌های اجتماعی و اعتماد اجتماعی را تقویت می‌کند.

ماجدی و لهسایی‌زاده (۱۳۸۵) رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی بررسی نمودند. نتایج مطالعه حاکی از تأیید رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و سرمایه اجتماعی است و نشان می‌دهد که سطح بالای سرمایه اجتماعی به سطح بالای رضایت از کیفیت زندگی می‌انجامد. توکلی و تاجبخش (۱۳۸۷) میزان سرمایه اجتماعی مناطق شهری و روستایی مرزی سیستان را بررسی نمودند. بخشی از نتایج این مطالعه حاکی از آن است که میزان تمایل به مهاجرت در روستاهایی که دارای سرمایه اجتماعی بیشتری متناسب با شاخص‌های مورد بررسی بودند، بسیار کمتر بوده است. ربانی خوراسگانی و همکاران (۱۳۸۸) سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در سطح محله را در شهر مشهد بررسی نمودند. نتایج این مطالعه، وجود رابطه بین سرمایه اجتماعی با ثبات مسکونی و ویژگی‌های محل زندگی افراد را تأیید می‌کند.

محسنی تبریزی و آقامحسینی (۱۳۸۹) به بررسی تأثیرات مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی بر توسعه شهری در شهر محلات پرداختند. نتایج حاصل از این تحقیق، نشان می‌دهد که بین متغیرهای سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، مشارکت اجتماعی و درجه دینداری با متغیر توسعه شهری رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد. ربانی و حبیبی (۱۳۹۰) به بررسی نقش فضاهای شهری (ویژگی‌های تناسب، هویت، سرزندگی و دسترسی) در ایجاد سرمایه اجتماعی پرداختند. نتایج حاصل از این پژوهش، حاکی از آن است که هر چه شاخص‌های فضاهای شهری بهبود می‌یابد، سرمایه اجتماعی نیز افزایش پیدا می‌کند و بالعکس. موسوی و همکاران (۱۳۹۱) رابطه میان سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار شهری را در شهرهای استان آذربایجان

(۲۰۱۳) یک تحلیل استقرایی از مفاهیم و مکانیزم‌های مربوط به سفر مهاجران به مبدأ مهاجرتشان از دیدگاه سرمایه اجتماعی و فرهنگ‌پذیری ارائه نمودند. مصاحبه با ۲۰ فرد پاسخگو با زمینه‌های متفاوت، مکانیزم و تجربه زندگی ذهنی مهاجران چینی در هنگ کنگ را به وضوح به تصویر می‌کشد. نتیجه بررسی، تجربه آنها را از نظر تغییرات افقی و عمودی در سرمایه اجتماعی و اثرات آن بر تصمیم‌گیری‌های سفر و انتقال فرهنگی نشان می‌دهد. هانولد^۱ و همکاران (۲۰۱۴) ارتباط بین کیفیت محیط فیزیکی و سرمایه اجتماعی محله‌ای را با استفاده از مصاحبه‌های کیفی در بلوک‌های مسکونی شهری بررسی نمودند که در آن، سطوح بالا و پایین بار زیست محیطی به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های دوبرخی تعیین شده و وضعیت اجتماعی- اقتصادی سایت‌های مطالعه با استفاده از یک شاخص اجتماعی تعیین گردیده است. نتیجه این بررسی نشان می‌دهد که ارتقای کیفیت محیط و افزایش خدمات می‌تواند سرمایه اجتماعی را در محله‌های شهری تقویت کند.

پرینو^۲ و همکاران (۲۰۱۴) ارتباط بین سرمایه اجتماعی و مهاجرت از نواحی روستایی در اندونزی را بررسی نمودند. بدین ترتیب که با استفاده از داده‌های ۲۵۰ خانوار (با حداقل یک نفر کارگر مهاجر) در روستای ارجوویلنگان^۳، با استفاده از تحلیل مؤلفه‌های اصلی سه عامل شامل حس جمعی، حس مکان، و همسایگی مبنای بررسی قرار گرفته است. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد حس مکان و حس جمعی و برخی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی تأثیر قابل توجهی بر طول دوره کار کارگران مهاجر دارد. ژنگ^۴ و همکاران (۲۰۱۴) بر اساس داده‌های پیمایشی و نظرسنجی که از پانزده روستای پکن در فاصله سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ گردآوری شده است، ارتباط بین سرمایه اجتماعی و شهرنشینی را برای روستاییان بومی در حاشیه شهر پکن بررسی نمودند. نتایج این

1. Honold
2. Prayitno
3. Arjowilangun
4. Zhang

طریق مطالعات کتابخانه‌ای و تکمیل پرسش‌نامه گردآوری شده است. بدین ترتیب که مؤلفه‌های مورد ارزیابی بر اساس مطالعه پژوهش‌های مرتبط با موضوع، تعیین گردید و سپس، این مؤلفه‌ها در قالب پرسش‌نامه تنظیم شد.

عوامل اجتماعی مورد مطالعه عبارتند از اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و امنیت؛ جهت تأمین روایی سنج‌های تحقیق، برای تعیین مؤلفه‌های مربوط به هر یک از عامل‌های اجتماعی، پژوهش‌های متعدد انجام شده در زمینه مسایل اجتماعی به ویژه سرمایه اجتماعی مطالعه شد و مؤلفه‌های مختلف هر گروه از عامل‌ها استخراج گردید؛ در فرایند تدوین مؤلفه‌های مربوط به هر یک از عامل‌ها حتی‌الامکان ابعاد مختلف موضوع مورد توجه قرار گرفت که در نهایت ۵۳ مؤلفه جهت انجام تحلیل و ارزیابی انتخاب شد. از میان این ۵۳ مؤلفه، برای هر یک از عامل‌های چهارگانه شامل اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و امنیت به ترتیب ۱۶، ۱۲، ۱۳ و ۱۲ مؤلفه در نظر گرفته شد (جدول ۱)؛ افزون بر این مؤلفه‌ها، دو شاخص مربوط به میزان تمایل جهت ادامه سکونت در شهر و محله فعلی نیز در فرایند مطالعه و تحلیل منظور گردید. سپس، به تعداد برآورد شده در حجم نمونه از شهروندان شهر اراک، پرسش‌نامه تکمیل شد. در مرحله بعد، تأثیر این عوامل و مؤلفه‌های مربوط به آنها بر دو شاخص ماندگاری سکونت‌گاهی شامل «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی (حتی در صورت فراهم بودن شرایط لازم برای تغییر محله)» و «میزان تمایل به ادامه سکونت در شهر اراک» بررسی گردید. شایان ذکر است که این شاخص‌ها به اختصار تحت عنوان شاخص‌های ماندگاری شامل شاخص ماندگاری در محله و شاخص ماندگاری در شهر نیز ذکر شده‌اند. تعیین پایایی سنج‌ها با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ صورت پذیرفت. ضریب آلفای کرونباخ برای هر گروه از عامل‌ها و شاخص‌ها بدین شرح است: اعتماد اجتماعی ۰/۸۴۶، انسجام اجتماعی ۰/۷۸۲،

غربی تحلیل نمودند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که چهار بُعد سرمایه اجتماعی شامل مشارکت اجتماعی، علاقه فراوان به جامعه، تعاون و همیاری، و روابط خانوادگی و دوستان رابطه معناداری با توسعه دارند و مؤلفه اعتماد اجتماعی رابطه معناداری با توسعه ندارد.

در بیشتر مطالعات انجام شده در زمینه ارتباط عامل‌های اجتماعی با جابه‌جایی‌های جمعیتی، اغلب رابطه سرمایه اجتماعی با مهاجرت‌های روستا-شهری مورد بررسی قرار گرفته است و تحلیل مقایسه‌ای محله‌های شهری از نظر تحرک‌های جغرافیایی بالقوه و بالفعل جمعیت کمتر مورد بحث قرار گرفته است. ضمن آن که در برخی مطالعات، گستره و تنوع شاخص‌های مورد بررسی، محدود می‌باشد. از نظر محدوده جغرافیایی نیز قابل ذکر است که تاکنون پژوهش خاصی در مورد ارتباط عامل‌های اجتماعی با ثبات سکونت در شهر اراک و محله‌های آن انجام نشده است. در حالی که با توجه به سابقه رشد و توسعه این شهر و تحرک‌های جمعیتی خاص آن، انجام چنین مطالعه‌ای ضروری می‌نماید که این پژوهش به آن پرداخته است.

بررسی تأثیر عامل‌های اجتماعی بر تمایل به ماندگاری در سطح شهر و محله‌های شهری، به حصول یک چشم‌انداز کلی از میزان تقاضای بالقوه‌ی افراد و خانوارها برای تغییر مکان سکونت به دست می‌دهد. این مسئله در همه شهرها به ویژه در مورد شهر اراک که سیر تاریخی توسعه خاصی دارد، اهمیت فراوانی دارد؛ زیرا جابه‌جایی‌ها و جایگزینی‌های مستمر جمعیت در برخی محله‌ها، از ایجاد پیوندهای اجتماعی عمیق بین افراد و خانوارهای ساکن در محله جلوگیری می‌کند و از کیفیت محیط اجتماعی و هویت مکانی می‌کاهد.

روش تحقیق

این پژوهش، تحلیلی و از نوع مطالعات کاربردی است و تأثیر عوامل اجتماعی را بر تمایل به ادامه سکونت شهروندان در شهر و محله‌های مسکونی شهر اراک بررسی می‌کند. داده‌های مورد نیاز تحقیق، از

شاخص‌ها، میزان تأثیر عامل‌های اجتماعی بر هر یک از شاخص‌های ماندگاری با بهره‌گیری از روش تحلیل رگرسیون مشخص شد. بدین ترتیب که شاخص‌های «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» و «میزان تمایل به ادامه سکونت در شهر اراک» در فرایند جداگانه به عنوان متغیر وابسته، و عامل‌های اجتماعی به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شدند. در نهایت، تحلیل مسیر رابطه عامل‌های اجتماعی و شاخص‌های ماندگاری انجام شد.

مشارکت اجتماعی ۰/۷۸۵، امنیت ۰/۸۴۹ و شاخص‌های ماندگاری ۰/۸۶۷. به‌منظور حصول تصویری کلی از سطح ارزیابی شهروندان، از مؤلفه‌های عوامل اجتماعی چهارگانه، آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شد و میانگین عددی پیش‌فرض این آزمون، برابر ۳ در نظر گرفته شد. جهت تبیین ارتباط متقابل عامل‌های اجتماعی و شاخص‌های ماندگاری، ضریب همبستگی پیرسون برای هر زوج از عامل‌ها و شاخص‌ها محاسبه گردید. پس از اطمینان از معناداری ارتباط میان عامل‌ها و

جدول ۱: عامل‌ها و مؤلفه‌های اجتماعی مورد مطالعه در شهر اراک

عامل	مؤلفه
اعتماد اجتماعی	Q _۱ اعتماد به سایر شهروندان شهر
	Q _۲ اعتماد به خویشاوندان و دوستان نزدیک
	Q _۳ میزان یکی بودن ظاهر و باطن مردم شهر
	Q _۴ میزان پایبندی مردم به قول و قرارهای خود
	Q _۵ میزان انصاف و امانتداری مردم
	Q _۶ میزان راستگویی و صداقت در جامعه
	Q _۷ میزان اعتماد به همسایگان
	Q _۸ مشورت و درد دل کردن با اعضای خانواده و دوستان
	Q _۹ میزان اعتماد به عملکرد شهرداری و شورای شهر
	Q _{۱۰} اعتماد به حسن نیت و عملکرد مسؤلان شهر
	Q _{۱۱} اعتقاد به عملی شدن وعده‌های انتخاباتی اعضای شورای شهر
	Q _{۱۲} میزان رضایت از مسؤلان دولتی شهر
	Q _{۱۳} میزان پایبندی به ارزش‌ها و هنجارهای اخلاقی در جامعه
	Q _{۱۴} میزان پایبندی مردم شهر به رعایت قوانین
	Q _{۱۵} اعتماد به پلیس و عملکرد آن
	Q _{۱۶} میزان مسؤولیت‌پذیری کارکنان اداره‌ها و سازمان‌ها
انسجام اجتماعی	Q _{۱۷} میزان ارتباط و تعامل با همسایگان
	Q _{۱۸} شرکت در مراسم مختلف جشن، عزا، عیادت مریض و ... مربوط به همسایگان
	Q _{۱۹} میزان اهمیت قابل شدن برای حل مشکلات همسایگان
	Q _{۲۰} میزان همکاری مردم شهر
	Q _{۲۱} میزان همکاری مردم محله
	Q _{۲۲} استمداد از همسایگان در مواقع مواجه شدن با مشکل
	Q _{۲۳} میزان قرض دادن وسایل بین همسایگان
	Q _{۲۴} اهمیت قابل شدن برای کمک‌رسانی به مردم آسیب‌دیده در حوادث طبیعی
	Q _{۲۵} میزان وساطت مردم محله برای حل اختلافات و درگیری‌های احتمالی در محله
	Q _{۲۶} میزان رفت و آمد خانوادگی با اقوام و دوستان
	Q _{۲۷} میزان دوستانه بودن برخوردهای مردم در سطح شهر
	Q _{۲۸} میزان صمیمیت ساکنان محله

عضویت و مشارکت در انجمن‌ها و مجامع مختلف شهر و محله	Q۲۹	مشارکت اجتماعی
میزان مشارکت در تصمیم‌گیری‌های جمعی مربوط به محله و محیط زندگی خود	Q۳۰	
تمایل به مشارکت مالی برای برنامه‌های بهبود محل زندگی	Q۳۱	
اعتقاد به کارایی و حصول نتیجه بهتر کارهای گروهی نسبت به کارهای فردی	Q۳۲	
اهمیت قابل شدن برای شرکت در انتخابات	Q۳۳	
کمک فکری به همسایگان و دوستان	Q۳۴	
سابقه کمک مالی به همسایگان و دوستان	Q۳۵	
تمایل به حضور و ایجاد فعالیت و کسب و کار اشتراکی	Q۳۶	
سابقه کمک مالی به افراد آسیب‌دیده در حوادث طبیعی مانند سیل و زلزله	Q۳۷	
سابقه مشارکت مالی در ساخت مسجد و مدرسه	Q۳۸	
کمک مالی به مؤسسات خیریه و افراد نیازمند	Q۳۹	امنیت
پایبند بودن به پرداخت صدقه، خمس و زکات	Q۴۰	
شرکت در مراسم و جلسات مذهبی	Q۴۱	
احساس امنیت از حضور در پارک به تنهایی	Q۴۲	
احساس امنیت از پیاده‌روی در یک مسیر خلوت در شب	Q۴۳	
احساس امنیت از خالی گذاشتن منزل به مدت چند روز	Q۴۴	
احساس امنیت از تنها فرستادن کودکان به مدرسه	Q۴۵	
احساس امنیت از پارک کردن اتومبیل در خیابان به مدت طولانی	Q۴۶	
احساس امنیت از مصاحبت با افراد غریبه	Q۴۷	
احساس امنیت از آراستن کودکان به زیورآلات در بیرون از منزل	Q۴۸	
احساس امنیت از کمک به سرنشینان خودروهایی که در خیابان دچار مشکل شده‌اند	Q۴۹	
احساس امنیت از به همراه داشتن وجه نقد یا وسایل قیمتی	Q۵۰	
احساس امنیت از خوابیدن در منزل در شب‌هنگام به تنهایی	Q۵۱	
احساس امنیت از رفت و آمد کردن به منزل همسایگان	Q۵۲	
احساس امنیت از سپردن منزل به همسایگان در مسافرت‌های بلندمدت	Q۵۳	

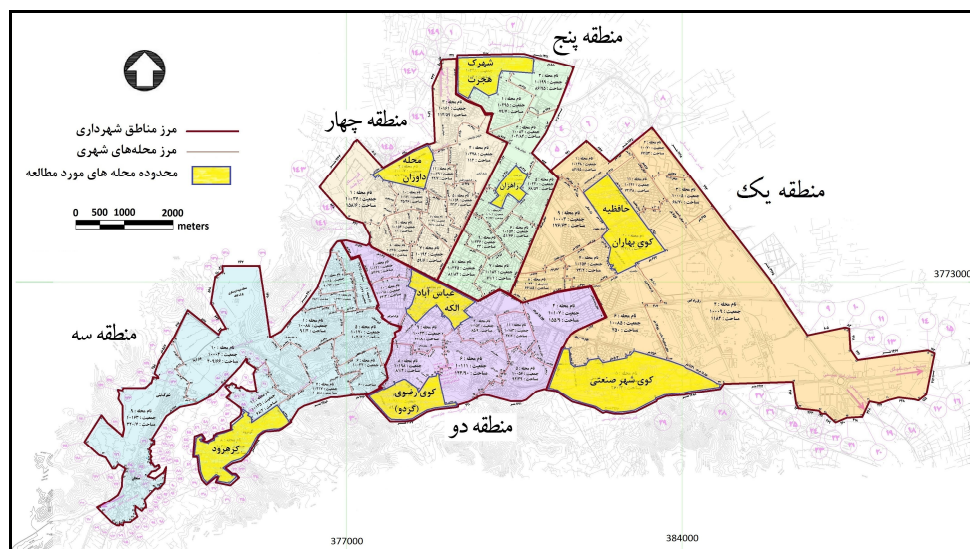
مأخذ: مطالعات نگارنده (اقتباس از پژوهش‌های مختلف)

محدوده و قلمرو پژوهش

جامعه آماری تحقیق، گروه سنی بالاتر از ۱۸ سال شهروندان ساکن شهر اراک است. بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، جمعیت شهر اراک در این سال، برابر ۴۸۴۲۱۲ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از روش نمونه‌گیری کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و ضریب خطای ۵ درصد تعیین شد که برابر ۳۸۴ نفر است که در نهایت برای ۳۸۵ نفر پرسش‌نامه تکمیل شد و مبنای مطالعه قرار گرفت.

محله‌های مورد مطالعه در این پژوهش عبارتند از: محله‌های «حافظیه و کوی بهاران» و «کوی شهر صنعتی» واقع در منطقه یک شهرداری، محله‌های

«عباس‌آباد و الکه» و «کوی رضوی (گردو)» واقع در منطقه دو، محله‌ی «کرهرود» واقع در منطقه سه، محله «داوران» واقع در منطقه چهار و محله‌های «راهزان» و «شهرک هجرت» واقع در منطقه پنج. شکل ۲ موقعیت جغرافیایی مناطق شهرداری اراک و محله‌های مورد مطالعه را نشان می‌دهد. به‌منظور حصول ارزیابی کلی از وضعیت شهر در زمینه عوامل‌های اجتماعی و تمایل شهروندان به ادامه سکونت در محله‌های فعلی، تلاش گردید تا محله‌هایی از نقاط مختلف شهر و با ویژگی‌های مختلف از نظر سابقه تاریخی، موقعیت نسبت به مرکز شهر و ... مورد مطالعه قرار گیرند. بدین ترتیب، از هر یک از مناطق پنجگانه شهرداری حداقل یک محله بررسی شد.

شکل ۲: موقعیت محله‌های مورد مطالعه در شهر اراک

مأخذ نقشه پایه: شهرداری اراک، ۱۳۹۳

شهرداری الحاق گردید (وزارت راه و شهرسازی، ۱۳۹۱).

یافته‌های تحقیق

مشخصات کلی پاسخگویان: از کل نمونه مورد مطالعه، ۵۴ درصد پاسخگویان زن و ۴۶ درصد مرد بوده‌اند. کمترین و بیشترین سن به ترتیب ۱۸ و ۶۰ سال می‌باشد و میانگین سنی نیز حدود ۳۰ سال است. توزیع پاسخگویان در گروه‌های سنی نیز بدین شرح می‌باشد: ۴۲ درصد در گروه سنی کمتر از ۲۵ سال، ۳۴ درصد در گروه سنی ۲۵ تا ۳۵ سال، ۱۵ درصد در گروه سنی ۳۵ تا ۴۵ سال، ۸ درصد در گروه سنی ۴۵ تا ۵۵ سال، و حدود ۱ درصد در گروه سنی بیش از ۵۵ سال قرار دارند. بررسی سابقه سکونت افراد در شهر اراک، حاکی از آن است که ۱۳ درصد افراد در مدت زمان کمتر از ۵ سال در این شهر سکونت داشته‌اند، ۸ درصد افراد بین ۵ تا ۱۰ سال، ۲۰ درصد پاسخگویان ۱۰ تا ۲۰ سال، ۳۷ درصد افراد بین ۲۰ تا ۳۰ سال و در نهایت، ۲۲ درصد بیش از ۳۰ سال در این شهر اقامت داشته‌اند. کمترین مدت زمان سکونت در شهر اراک یک سال، بیشترین مدت سکونت برابر ۵۵ سال، و میانگین برابر ۲۲ سال بوده است. سابقه

«حافظیه و کوی بهاران» واقع در منطقه یک شهرداری از شهرک‌های تازه ساخت می‌باشند که در سمت شرق شهر اراک واقع شده‌اند. «کوی شهر صنعتی» از دیگر محله‌های واقع در منطقه یک است که بسیاری از واحدهای مسکونی آن به ویژه آپارتمان‌ها قبلاً متعلق به کارخانجات و سازمان‌های دولتی بوده که در حال حاضر به کارکنان آنها واگذار شده‌اند. عمر آپارتمان‌ها در این محله عموماً بالای ۱۵ سال است. در محله «داوران» نیز عمر واحدهای مسکونی نسبتاً زیاد است (مهندسین مشاور زیستا، ۱۳۸۷ الف: ۹۰-۸۸). این محله از جمله محله‌هایی است که در فرایند توسعه شهر اراک در فاصله سال‌های ۱۳۴۳ تا ۱۳۶۲ شکل گرفت (همان: ۱۱۹-۱۱۸) و رشد و توسعه آن از اواسط دهه ۱۳۶۰ شتاب گرفت (همان: ۱۴۵). «حافظیه و کوی بهاران» نیز در فرایند توسعه شهر در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۶۲ تا ۱۳۷۷ ایجاد شد (همان: ۱۱۹). «شهرک هجرت» واقع در شمال شهر، از شهرک‌های نوساز است (همان: ۹۰) و محله‌های «عباس‌آباد و الکه» از محله‌های قدیمی شهر محسوب می‌شوند (۱۴۳). محله «کرهرود» که در جنوب غرب شهر قرار گرفته، در ابتدا روستا بود که در سال ۱۳۹۱ به شهر اراک در محدوده منطقه سه

که سطح معناداری کلیه مؤلفه‌ها قابل قبول و کمتر از ۰/۰۵ بوده است. مؤلفه‌های «اهمیت قایل شدن برای کمک‌رسانی به مردم آسیب‌دیده در حوادث طبیعی» و «استمداد از همسایگان در مواقع مواجه شدن با مشکل» به ترتیب با مقادیر میانگین ۳/۹۰ و ۲/۲۸، بیشترین و کمترین مقدار میانگین را کسب نموده‌اند.

در میان مؤلفه‌های سیزده‌گانه عامل «مشارکت اجتماعی»، سطح معناداری همه مؤلفه‌ها به جز «تمایل به مشارکت مالی برای برنامه‌های بهبود محل زندگی»، «تمایل به حضور و ایجاد فعالیت و کسب و کار اشتراکی» و «شرکت در مراسم و جلسات مذهبی» در سطح قابل قبول (کمتر از ۰/۰۵) بوده است؛ مقدار میانگین سه مؤلفه مذکور کمی بیش از مقدار تعیین شده آزمون یعنی ۳ می‌باشد. میانگین عددی مؤلفه‌های «اعتقاد به کارایی و حصول نتیجه بهتر کارهای گروهی نسبت به کارهای فردی»، «اهمیت قایل شدن برای شرکت در انتخابات»، «کمک فکری به همسایگان و دوستان»، «کمک مالی به مؤسسات خیریه و افراد نیازمند» و «پایین بودن به پرداخت صدقه، خمس و زکات» بیشتر از مقدار میانگین مفروض آزمون می‌باشد. مؤلفه‌های «اعتقاد به کارایی و حصول نتیجه بهتر کارهای گروهی نسبت به کارهای فردی» و «عضویت و مشارکت در انجمن‌ها و مجامع مختلف شهر و محله» به ترتیب با کسب مقادیر میانگین ۳/۷۶ و ۱/۹۵، کمترین و بیشترین مقدار میانگین را گرفتند.

طبق نتایج حاصل از انجام آزمون T تک‌نمونه‌ای، مقدار میانگین به دست آمده برای کلیه مؤلفه‌های مربوط به عامل «امنیت»، کمتر از مقدار میانگین تعیین شده آزمون یعنی ۳ بوده است. البته، سطح معناداری مؤلفه‌های «احساس امنیت از حضور در پارک به تنهایی»، «احساس امنیت از خوابیدن در منزل در شب‌هنگام به تنهایی» و «احساس امنیت از سپردن منزل به همسایگان در مسافرت‌های بلندمدت» در حد قابل قبول نمی‌باشد. صرف نظر از سطح معناداری، مؤلفه‌های «احساس امنیت از حضور در پارک به تنهایی» و «احساس امنیت از سپردن

سکونت پاسخگویان در محله فعلی، نیز بدین شرح می‌باشد: ۳۸ درصد افراد کمتر از ۵ سال، ۱۵ درصد افراد ۵ تا ۱۰ سال، ۲۸ درصد بین ۱۰ تا ۲۰ سال، ۱۶ درصد افراد ۲۰ تا ۳۰ سال و ۴ درصد نیز بیش از ۳۰ سال در محله‌های فعلی اقامتشان، سکونت داشته‌اند. کمترین، بیشترین و میانگین مدت زمان زندگی در محله فعلی به ترتیب برابر ۱، ۴۵ و ۱۲ سال بوده است. از نظر مالکیت واحد مسکونی، ۷۰ درصد افراد در واحدهای مسکونی ملکی، ۲۶ درصد در واحدهای استیجاری، ۲ درصد در واحدهای مسکونی سازمانی، ۱ درصد در واحدهای مسکونی مسکن مهر و کمتر از ۱ درصد در سایر واحدهای مسکونی از نظر مالکیت، ساکن بوده‌اند.

تحلیل سطح ارزیابی شهروندان از مؤلفه‌های عوامل اجتماعی چهارگانه: بر اساس نتایج حاصل از به‌کارگیری آزمون T تک‌نمونه‌ای در خصوص ۱۶ مؤلفه مربوط به عامل «اعتماد اجتماعی»، مقدار میانگین بسیاری از مؤلفه‌ها کمتر از مقدار تعیین شده اولیه آزمون، یعنی مقدار عددی ۳ می‌باشد؛ به طوری که به جز مؤلفه‌های «اعتماد به خویشاوندان و دوستان نزدیک»، «اعتماد به همسایگان» و «مشورت و درد دل کردن با اعضای خانواده و دوستان»، مقدار میانگین سایر مؤلفه‌های عامل اعتماد اجتماعی کمتر از مقدار میانگین آزمون می‌باشد. این در شرایطی است که سطح معناداری همه مؤلفه‌ها به جز مؤلفه «اعتماد به همسایگان» کمتر از ۰/۰۵ بوده است. کمترین و بیشترین مقدار میانگین نیز به ترتیب متعلق به اعضای شورای شهر» با مقدار ۲/۰۸ و «اعتماد به خویشاوندان و دوستان» با میانگین ۳/۵۱ می‌باشد.

ارزیابی پاسخگویان از دوازده مؤلفه مربوط به عامل «انسجام اجتماعی» نشان می‌دهد که مقدار میانگین به دست آمده برای مؤلفه‌های «اهمیت قائل شدن برای کمک‌رسانی به مردم آسیب‌دیده در حوادث طبیعی» و «میزان رفت و آمد خانوادگی با اقوام و دوستان» بالاتر از میانگین فرض شده آزمون می‌باشد و میانگین سایر مؤلفه‌ها کمتر از آن است؛ ضمن آن

منزل «حایز کمترین مقدار عددی میانگین (۱/۹۹) گردیده‌اند (جدول ۲).

منزل به همسایگان در مسافرت‌های بلندمدت «حایز بیشترین مقدار میانگین (۲/۹۰) و مؤلفه «احساس امنیت از آراستن کودکان به زیورآلات در بیرون از

جدول ۲: خلاصه نتایج آزمون T تک‌نمونه‌ای مؤلفه‌های اجتماعی

مؤلفه	آماره آزمون T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین	مؤلفه	آماره آزمون T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین
Q _۱	-۶/۹۲۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۸	Q _{۲۸}	-۳/۸۱۱	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۸۳
Q _۲	۱۱/۱۹۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۳/۵۱	Q _{۲۹}	-۱۹/۹۲۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۹۵
Q _۳	-۱۲/۷۷۴	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۳۹	Q _{۳۰}	-۱۵/۰۶۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۱۹
Q _۴	-۸/۷۴۳	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۱	Q _{۳۱}	۰/۸۹۵	۳۸۴	۰/۳۷۱	۳/۰۵
Q _۵	-۷/۴۸۰	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۸	Q _{۳۲}	۱۳/۸۰۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۳/۷۶
Q _۶	-۶/۹۶۶	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۳۷	Q _{۳۳}	۲/۴۲۵	۳۸۴	۰/۰۱۶	۳/۱۶
Q _۷	۰/۲۶۷	۳۸۴	۰/۷۹۰	۳/۰۱	Q _{۳۴}	۲/۳۳۹	۳۸۴	۰/۰۲۰	۳/۱۲
Q _۸	۵/۵۲۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۳/۵۰	Q _{۳۵}	-۴/۹۸۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۷۲
Q _۹	-۱۴/۹۸۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۲۵	Q _{۳۶}	۱/۱۰۰	۳۸۴	۰/۲۷۲	۳/۰۶
Q _{۱۰}	-۱۶/۶۹۶	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۱۹	Q _{۳۷}	-۲/۰۸۱	۳۸۴	۰/۰۳۸	۲/۹۰
Q _{۱۱}	-۱۹/۴۸۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۰۸	Q _{۳۸}	-۱۰/۳۵۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۸
Q _{۱۲}	-۱۴/۸۵۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۲۷	Q _{۳۹}	۲/۱۴۲	۳۸۴	۰/۰۳۳	۳/۱۱
Q _{۱۳}	-۱۱/۹۳۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۳	Q _{۴۰}	۸/۷۸۹	۳۸۴	۰/۰۰۰	۳/۵۵
Q _{۱۴}	-۱۲/۰۴۸	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۳	Q _{۴۱}	۱/۰۸۵	۳۸۴	۰/۲۷۸	۳/۰۷
Q _{۱۵}	-۴/۴۱۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۷۷	Q _{۴۲}	-۱/۷۵۵	۳۸۴	۰/۰۸۰	۲/۹۰
Q _{۱۶}	-۱۲/۰۴۹	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۷	Q _{۴۳}	-۹/۱۲۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۴
Q _{۱۷}	-۵/۹۴۰	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۸	Q _{۴۴}	-۶/۸۵۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۱
Q _{۱۸}	-۱۰/۱۷۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۳	Q _{۴۵}	-۱۱/۱۰۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۵
Q _{۱۹}	-۴/۵۲۲	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۷۷	Q _{۴۶}	-۱۰/۲۴۰	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۷
Q _{۲۰}	-۱۵/۹۷۱	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۲۹	Q _{۴۷}	-۱۴/۷۵۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۲۶
Q _{۲۱}	-۱۰/۴۹۳	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۵۱	Q _{۴۸}	-۲۰/۳۸۹	۳۸۴	۰/۰۰۰	۱/۹۹
Q _{۲۲}	-۱۴/۳۱۶	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۲۸	Q _{۴۹}	-۵/۱۵۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۷۴
Q _{۲۳}	-۹/۵۰۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۴۶	Q _{۵۰}	-۱۶/۹۵۱	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۱۸
Q _{۲۴}	۱۸/۲۵۸	۳۸۴	۰/۰۰۰	۳/۹۰	Q _{۵۱}	-۱/۸۳۶	۳۸۴	۰/۰۶۷	۲/۸۹
Q _{۲۵}	-۱۰/۵۶۵	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۳۷	Q _{۵۲}	-۷/۱۸۷	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۰
Q _{۲۶}	۴/۸۶۸	۳۸۴	۰/۰۰۰	۳/۲۳	Q _{۵۳}	-۱/۷۶۵	۳۸۴	۰/۰۷۸	۲/۹۰
Q _{۲۷}	-۸/۷۳۱	۳۸۴	۰/۰۰۰	۲/۶۴					

مأخذ: نگارنده

همبستگی متقابل عامل‌های اجتماعی چهارگانه و شاخص‌های ماندگاری: به منظور تعیین روابط متقابل عامل‌های چهارگانه اجتماعی یعنی «اعتماد اجتماعی»، «انسجام اجتماعی»، «مشارکت اجتماعی» و «امنیت» و همچنین ارتباط این عامل‌ها با شاخص‌های ماندگاری شامل «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» و «میزان تمایل به ادامه سکونت این شهر»، همبستگی پیرسون و سطح معناداری مربوط به آن محاسبه گردید. نتایج این بررسی نشان می‌دهد که در تمامی موارد، بین عامل‌های اجتماعی و همچنین بین این عامل‌ها و شاخص‌های ماندگاری

رابطه معناداری وجود دارد. در میان عامل‌های اجتماعی، بیشترین همبستگی مربوط به عامل‌های مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی با ضریب همبستگی ۰/۵۳۵ می‌باشد. بر اساس نتیجه محاسبه ضریب همبستگی هر یک از عامل‌های اجتماعی با شاخص‌های ماندگاری، بیشترین ضریب همبستگی به ارتباط عامل «انسجام اجتماعی» و شاخص «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» تعلق دارد که برابر ۰/۶۷۷ می‌باشد. همبستگی دو شاخص ماندگاری نیز کاملاً معنادار است که ضریب همبستگی مربوطه ۰/۷۶۵ است (جدول ۳).

جدول ۳: همبستگی عامل‌های اجتماعی و شاخص‌های ماندگاری مکانی

ماندگاری در شهر	ماندگاری در محله	امنیت	مشارکت اجتماعی	انسجام اجتماعی	اعتماد اجتماعی	موضوع	عامل / شاخص
۰/۵۰۲**	۰/۵۵۶**	۰/۳۸۰**	۰/۴۶۳**	۰/۵۱۸**	۱	همبستگی	اعتماد اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری (دو سویه)	
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد	
۰/۶۲۱**	۰/۶۷۷**	۰/۴۲۶**	۰/۵۳۵**	۱	۰/۵۱۸**	همبستگی	انسجام اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری (دو سویه)	
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد	
۰/۵۴۶**	۰/۴۹۲**	۰/۳۰۹**	۱	۰/۵۳۵**	۰/۴۶۳**	همبستگی	مشارکت اجتماعی
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری (دو سویه)	
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد	
۰/۶۱۹**	۰/۶۰۵**	۱	۰/۳۰۹**	۰/۴۲۶**	۰/۳۸۰**	همبستگی	امنیت
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری (دو سویه)	
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد	
۰/۷۶۵**	۱	۰/۶۰۵**	۰/۴۹۲**	۰/۶۷۷**	۰/۵۵۶**	همبستگی	ماندگاری در محله
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری (دو سویه)	
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد	
۱	۰/۷۶۵**	۰/۶۱۹**	۰/۵۴۶**	۰/۶۳۱**	۰/۵۰۲**	همبستگی	ماندگاری در شهر
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری (دو سویه)	
۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	۳۸۵	تعداد	

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

مأخذ: نگارند

و شاخص‌های ماندگاری، تحلیل رگرسیون این عامل‌ها و شاخص‌ها انجام شد. بدین ترتیب که رگرسیون عامل‌های اجتماعی به طور جداگانه با شاخص‌های

تحلیل رگرسیون چندمتغیره عامل‌های اجتماعی با شاخص‌های ماندگاری در محله و شهر: با توجه به وجود رابطه معنادار بین عامل‌های چهارگانه اجتماعی

و شاخص ماندگاری در محله به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد. نتایج به دست آمده از این تحلیل نشان می‌دهد که شاخص تمایل به ماندگاری در محله با عوامل اجتماعی مورد مطالعه دارای همبستگی به میزان ۰/۷۸۶ می‌باشد. بر اساس ضریب تعیین تعدیل شده، ۶۱/۳ درصد از تغییرات تمایل به ماندگاری در محله توسط ترکیب خطی تغییرات متغیرهای مستقل یعنی عامل‌های اجتماعی تبیین شده است (جدول ۴).

«میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» و «میزان تمایل به ادامه سکونت در این شهر» مطالعه گردید.

تحلیل رگرسیون چندمتغیره عامل‌های اجتماعی با شاخص «تمایل به ماندگاری در محله»: در تحلیل رگرسیون چندمتغیره عامل‌های اجتماعی چهارگانه با شاخص «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی»، عامل‌های اجتماعی به‌عنوان متغیرهای مستقل

جدول ۴: خلاصه رگرسیون عامل‌های اجتماعی و شاخص تمایل به ماندگاری در محله

مدل	ضریب تعیین R	ضریب تعیین R	ضریب تعیین تعدیل شده R	خطای معیار
۱	۰/۷۸۶	۰/۶۱۷	۰/۶۱۳	۱/۶۹۹

مأخذ: نگارنده

متغیر وابسته یعنی شاخص تمایل به ماندگاری در محله می‌باشند (جدول ۵).

با توجه به سطح معناداری تحلیل، در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌توان چنین استنباط نمود که متغیرهای مستقل قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات

جدول ۵: سطح معناداری تحلیل رگرسیون عامل‌های اجتماعی و شاخص تمایل به ماندگاری در محله

سطح معناداری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۰	۱۵۲/۴۲۰	۴۴۰/۱۰۴	۴	۱۷۶۰/۴۱۶	رگرسیون
		۲/۸۸۷	۳۷۸	۱۰۹۱/۴۵۳	باقیمانده
			۳۸۲	۲۸۵۱/۸۶۹	کل

مأخذ: نگارنده

بررسی ضرایب استاندارد، تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (جدول ۶) نیز نشان می‌دهد که عامل‌های اجتماعی چهارگانه، تأثیر معناداری بر شاخص تمایل به ماندگاری در محله دارند. در میان

متغیرهای مستقل، انسجام اجتماعی و امنیت به ترتیب با ضریب تأثیر ۰/۳۸۷ و ۰/۳۴۱ بیشترین اثر را بر تمایل به ماندگاری در محله داشته‌اند.

جدول ۶: ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل عامل‌های اجتماعی بر متغیر وابسته تمایل به ماندگاری در محله

مدل		ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	T	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
۱	ثابت	-۲/۲۶۹	۰/۵۳۹		-۴/۲۱۰	۰/۰۰۰
	اعتماد اجتماعی	۰/۰۵۴	۰/۰۱۱	۰/۱۸۴	۴/۷۲۰	۰/۰۰۰
	انسجام اجتماعی	۰/۱۶۴	۰/۰۱۸	۰/۳۸۷	۹/۳۰۰	۰/۰۰۰
	مشارکت اجتماعی	۰/۰۳۲	۰/۰۱۳	۰/۰۹۴	۲/۴۱۰	۰/۰۱۶
	امنیت	۰/۱۱۸	۰/۰۱۳	۰/۳۴۱	۹/۴۷۲	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارنده

می‌شود که ضریب همبستگی چندگانه و ضریب تعیین تعدیل شده به ترتیب برابر ۰/۷۷۱ و ۰/۵۹۰ می‌باشد. بنابراین، بر اساس نتایج به دست آمده ۵۹ درصد از تغییرات تمایل به ماندگاری در شهر، توسط ترکیب خطی تغییرات متغیرهای مستقل یعنی عامل‌های اجتماعی قابل تبیین است.

رگرسیون چندمتغیره عامل‌های اجتماعی چهارگانه با شاخص «تمایل به ماندگاری در شهر»: در تحلیل رگرسیون عامل‌های اجتماعی و شاخص «میزان تمایل به ماندگاری در شهر»، عامل‌های اجتماعی به عنوان متغیر مستقل و شاخص تمایل به ماندگاری در شهر به عنوان متغیر وابسته فرض گردیدند. خلاصه تحلیل رگرسیون در جدول ۷ نشان داده شده است. ملاحظه

جدول ۷: خلاصه رگرسیون عامل‌های اجتماعی و شاخص تمایل به ماندگاری در شهر

مدل	ضریب همبستگی چندگانه R	ضریب تعیین R	ضریب تعیین تعدیل شده R	خطای معیار
۱	۰/۷۷۱	۰/۵۹۴	۰/۵۹۰	۱/۶۹۸

مأخذ: نگارنده

متغیر وابسته یعنی شاخص تمایل به ماندگاری در شهر می‌باشند (جدول ۸).

با توجه به سطح معناداری تحلیل، در سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌توان چنین استنباط نمود که متغیرهای مستقل قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات

جدول ۸: سطح معناداری تحلیل رگرسیون عامل‌های اجتماعی و شاخص تمایل به ماندگاری در شهر

سطح معناداری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	مدل
۰/۰۰۰	۱۳۸/۵۴۲	۳۹۹/۶۴۷	۴	۱۵۹۸/۵۹۰	رگرسیون
		۲/۸۸۵	۳۷۸	۱۰۹۰/۴۰۲	باقیمانده
			۳۸۲	۲۶۸۸/۹۹۲	کل

مأخذ: نگارنده

متغیرهای مستقل، امنیت و انسجام اجتماعی به ترتیب با ضریب تأثیر ۰/۳۸۸ و ۰/۲۹۹ بیشترین اثر را بر تمایل به ماندگاری در شهر داشته‌اند.

بررسی ضرایب استاندارد تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته (جدول ۹) حاکی از آن است که عامل‌های اجتماعی چهارگانه، تأثیر معناداری بر شاخص تمایل به ماندگاری در شهر دارند. در میان

جدول ۹: ضرایب تأثیر متغیرهای مستقل عامل‌های اجتماعی بر متغیر وابسته تمایل به ماندگاری در شهر

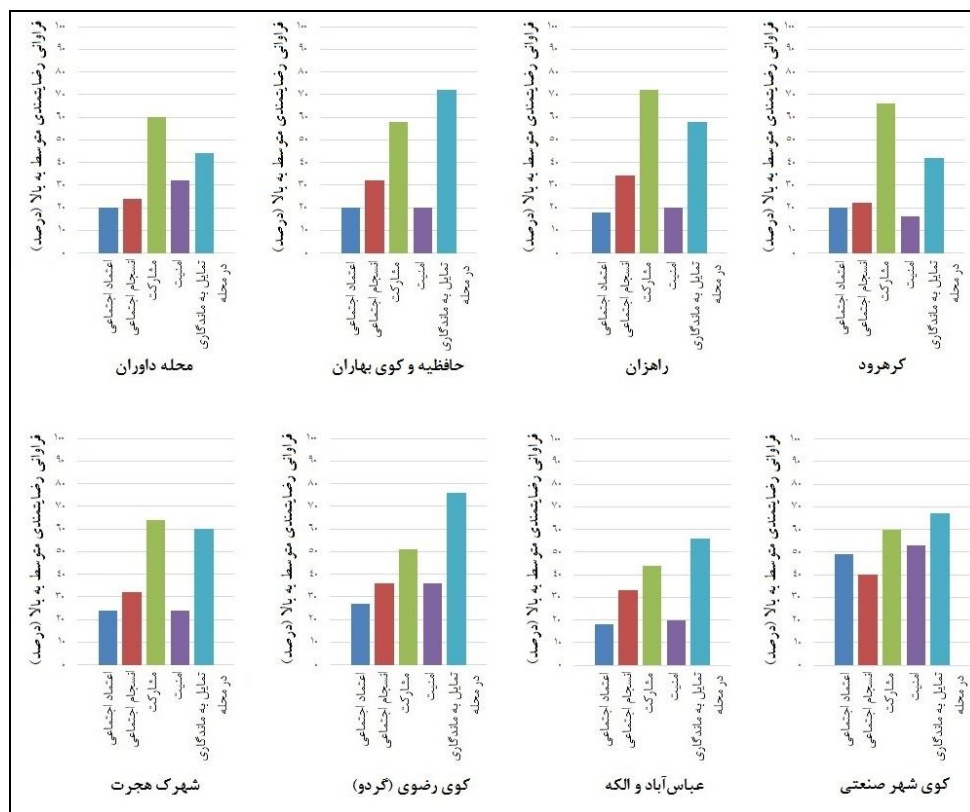
مدل	ضرایب غیر استاندارد		ضرایب استاندارد	t	Sig.	
	B	Std. Error	Beta			
۱	ثابت	-۱/۴۶۷	۰/۵۳۹	-۲/۷۲۴	۰/۰۰۷	
	اعتماد اجتماعی	۰/۰۲۷	۰/۰۱۱	۲/۳۹۰	۰/۰۱۷	
	انسجام اجتماعی	۰/۱۲۳	۰/۰۱۸	۰/۲۹۹	۶/۹۶۷	۰/۰۰۰
	مشارکت اجتماعی	۰/۰۷۳	۰/۰۱۳	۰/۲۱۸	۵/۴۴۴	۰/۰۰۰
	امنیت	۰/۱۳۱	۰/۰۱۳	۰/۳۸۸	۱۰/۴۷۰	۰/۰۰۰

مأخذ: نگارنده

درصد) آن دسته از پاسخگويانی که وضعیت عامل‌های مذکور از دیدگاه آنها بالاتر از حد متوسط است، به تعداد کل پاسخگويان محاسبه شد که نتیجه این بررسی به تفکیک محله در شکل ۳ نشان داده شده است.

بررسی مقایسه‌ای عامل‌های اجتماعی و تمایل به ماندگاری در محله‌های مورد مطالعه به‌منظور تبیین وضعیت هر یک از عامل‌های چهارگانه اجتماعی و همچنین میزان تمایل شهروندان به ماندگاری در محله‌های مورد مطالعه، نسبت

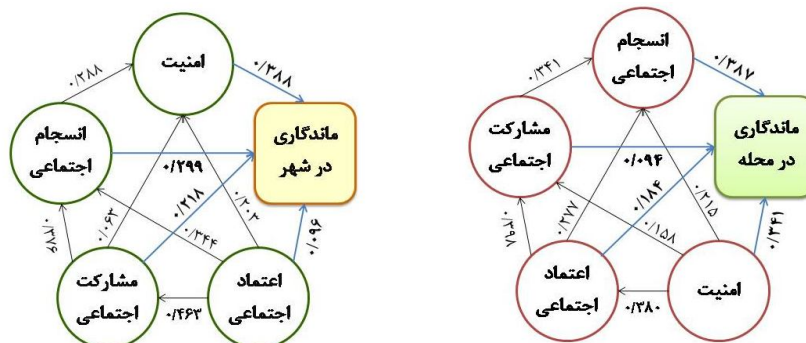
شکل ۳: نمودار مقایسه‌ای محله‌های مورد مطالعه از نظر عامل‌های اجتماعی و شاخص تمایل به ماندگاری
مأخذ: نگارنده

آن است که این عامل وضعیت بهتری نسبت به سایر عامل‌های اجتماعی دارد و مقادیر بیشینه و کمینه آن به ترتیب مربوط به محله‌های «راهزان» و «عباس‌آباد و الکه» با مقادیر ۷۲ درصد و ۴۴ درصد می‌باشد. از نظر عامل «امنیت» نیز وضعیت «کوی شهر صنعتی» مطلوب‌تر از سایر محله‌هاست؛ در این محله ۵۳ درصد پاسخگويان وضعیت امنیت محله را بالاتر از حد متوسط ارزیابی نموده‌اند. در حالی که در محله «کرهرود» مطلوبیت کمتری نسبت به سایر محله‌ها وجود دارد.

ارزیابی میزان تمایل به ادامه سکونت شهروندان در محله فعلی نشان می‌دهد که در میان هشت محله

بر اساس بررسی فوق، بالاترین میزان رضایت نسبی شهروندان از وضعیت عامل «اعتماد اجتماعی» در محله «کوی شهر صنعتی» می‌باشد، به گونه‌ای که از دیدگاه ۴۹ درصد پاسخگويان، اعتماد اجتماعی حاکم بر محله، بالاتر از حد متوسط است، ضمن آن که محله‌های «عباس‌آباد و الکه» و «راهزان» با ۱۸ درصد، کمترین میزان مطلوبیت را از نظر این عامل داشته‌اند. از نظر «انسجام اجتماعی» نیز محله «کوی شهر صنعتی» با ۴۰ درصد حایز مطلوب‌ترین وضعیت گردیده، در حالی که محله «کرهرود» با ۲۲ درصد، کمترین میزان رضایت را نسبت به این عامل کسب نموده است. نتیجه بررسی عامل «مشارکت» نمایانگر

عامل انسجام اجتماعی به عنوان متغیر وابسته و سایر عامل‌ها به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شدند. نتیجه تحلیل، حاکی از تأثیر معنادار متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته است. با انجام ادامه مراحل تحلیل، ضرایب تأثیر متغیرها محاسبه شد. در تحلیل رگرسیون چندمتغیره عامل‌های اجتماعی چهارگانه با شاخص «تمایل به ماندگاری در شهر» نیز عامل امنیت، بیشترین ضریب تأثیر را داشته است؛ بنابراین، عامل امنیت به عنوان متغیر وابسته و سایر عامل‌ها به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شدند. ادامه مراحل تحلیل نیز به همین ترتیب صورت پذیرفت (شکل ۴).

شکل ۴: نمودار تحلیل مسیر عامل‌های اجتماعی و شاخص‌های ماندگاری در محله و شهر
مأخذ: نگارنده

جهت شناخت ساکنان محله و به عبارتی همسایه‌ها، تعاملات و روابط اجتماعی عمیقی بین آنها ایجاد نگردد. از طرفی، سطح پایین سرمایه اجتماعی در محله‌ها، خود می‌تواند در ایجاد انگیزه برای تغییر محل سکونت، مؤثر باشد. با توجه به اهمیت این مسئله، عوامل اجتماعی مؤثر بر دوام سکونت در شهر اراک و محله‌های آن در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفت. بدین ترتیب که وضعیت ۵۳ مؤلفه در قالب چهار عامل کلی شامل اعتماد اجتماعی، انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی و امنیت در شهر اراک با استفاده از ابزار پرسش‌نامه و بهره‌گیری از آزمون T تک‌نمونه‌ای بررسی شد. نتایج این بررسی حاکی از آن است که مقدار میانگین عددی مؤلفه‌های «اعتماد به

مورد بررسی، محله‌های «کوی رضوی (گردو)»، «حافظیه و بهاران»، «کوی شهر صنعتی»، «شهرک هجرت»، «راهزان»، «عباس‌آباد و الکه»، «داوران» و «کرهرود» به ترتیب با اقبال نظر ۷۶، ۷۲، ۶۷، ۶۰، ۵۸، ۵۶ و ۴۴ درصد پاسخگویان برای ادامه سکونت مواجه هستند.

تحلیل مسیر رابطه عامل‌های اجتماعی چهارگانه با شاخص‌های «تمایل به ماندگاری در محله» و «تمایل به ماندگاری در شهر»

در تحلیل رگرسیون چندمتغیره عامل‌های اجتماعی چهارگانه با شاخص «تمایل به ماندگاری در محله»، عامل انسجام اجتماعی بیشترین ضریب تأثیر را داشته است؛ از این رو، در تحلیل مسیر عامل‌ها،

نتیجه‌گیری

مهاجرت و جابه‌جایی‌های ساکنان شهرها به سایر شهرها و محله‌های شهری پیامدهای مختلف و متعدد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی دارد. جابه‌جایی‌های بین شهری که در بیشتر موارد از شهرهای کوچک به سمت شهرهای بزرگ و مادرشهرها صورت می‌پذیرد، علاوه بر تحمیل هزینه‌های هنگفت بر خانواده‌های مهاجر، منجر به بروز مسائل و مشکلات متعددی در شهرهای مهاجرپذیر می‌گردد که نمونه بارز آن در کلان‌شهرها قابل مشاهده است. در سطح محله‌های شهری نیز، جابه‌جایی‌های غیرضروری بین محله‌های سبب می‌شود به دلیل کوتاه بودن دوره سکونت خانواده‌ها در محله و فراهم نشدن زمان و فرصت کافی

متغیرهای مستقل یعنی عامل‌های اجتماعی قابل تبیین است. در نهایت، تحلیل مسیر رابطه عامل‌های اجتماعی چهارگانه و شاخص‌های «تمایل به ماندگاری در محله» و «تمایل به ماندگاری در شهر» انجام شد. به‌طور کلی، نتایج حاصل از مطالعه حاضر، نقش و تأثیر قابل ملاحظه عوامل اجتماعی را بر ثبات سکونت در شهر و محله‌های شهر اراک تأیید می‌کند. نظر به اهمیت دوام سکونت در محله‌ها و مراکز سکونتگاهی، تلاش در جهت ارتقای وضعیت عامل‌های اجتماعی مختلف به ویژه سرمایه اجتماعی در محله‌های شهری از طریق ایجاد و تقویت عرصه‌های برانگیزاننده تعاملات اجتماعی ضروری می‌نماید.

پیشنهادها

ثبات سکونت و تمایل شهروندان به ماندگاری در شهرها و محله‌های شهری، امری است که در پی ایجاد نوعی حس تعلق مکانی در افراد صورت می‌پذیرد. از طرفی میزان حس تعلق مکانی خود با عوامل مختلفی از قبیل کیفیت دسترسی به خدمات مورد نیاز در محل، وضعیت کالبدی محیط، وضعیت مالکیت واحدهای مسکونی، سطح و کیفیت ارتباطات و تعاملات اجتماعی در محله، همبستگی و پیوندهای عاطفی میان همسایه‌ها و سایر موارد ارتباط دارد. هر چند ارتقای وضعیت کالبدی، امکانات و خدمات در محله‌ها امری بسیار مهم در تأمین رضایت ساکنان می‌باشد، ولیکن، نباید نقش عوامل اجتماعی را از نظر دور داشت. در این راستا، برخی از راهکارهای پیشنهادی عبارتند از:

- اعمال تغییرات کالبدی مؤثر در جهت فراهم نمودن فضاهای عمومی مناسب، برای ایجاد تعاملات اجتماعی به ویژه در محله‌هایی که سطح ارتباطات اجتماعی در آنها پایین است.
- برنامه‌ریزی در جهت حذف فضاهای بی‌دفاع شهری و تبدیل آنها به فضاهای بادفعا با استفاده از اقدامات مختلف کالبدی و ایجاد فعالیت‌های جدید در نقاط مسئله‌دار محله‌ها

خویشاوندان و دوستان نزدیک»، «اعتماد به همسایگان» و «مشورت و درد دل کردن با اعضای خانواده و دوستان» از گروه «اعتماد اجتماعی»، مؤلفه‌های «اهمیت قایل شدن برای کمک‌رسانی به مردم آسیب‌دیده در حوادث طبیعی» و «میزان رفت و آمد خانوادگی با اقوام و دوستان» از گروه «انسجام اجتماعی» و مؤلفه‌های «اعتقاد به کارایی و حصول نتیجه بهتر کارهای گروهی نسبت به کارهای فردی»، «اهمیت قایل شدن برای شرکت در انتخابات»، «کمک فکری به همسایگان و دوستان»، «کمک مالی به مؤسسات خیریه و افراد نیازمند» و «پایبند بودن به پرداخت صدقه، خمس و زکات» از گروه «مشارکت اجتماعی» بیشتر از مقدار میانگین مفروض آزمون و مقدار میانگین به دست آمده برای کلیه مؤلفه‌های مربوط به عامل «امنیت»، کمتر از مقدار میانگین تعیین شده آزمون می‌باشد.

در مرحله بعد، تأثیر عوامل اجتماعی چهارگانه بر دو شاخص ماندگاری سکونت‌گاهی شامل «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» و «میزان تمایل به ادامه سکونت در شهر اراک» بررسی گردید. محاسبه ضریب همبستگی عامل‌های اجتماعی و همچنین بین این عامل‌ها و شاخص‌های ماندگاری، حاکی از وجود رابطه معنادار مثبت بین عوامل و شاخص‌های مذکور بود. بیشترین ضریب همبستگی به ارتباط عامل «انسجام اجتماعی» و شاخص «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» تعلق داشت که برابر ۰/۶۷۷ بود. همبستگی دو شاخص ماندگاری نیز کاملاً معنادار و برابر ۰/۷۶۵ بود. با توجه به وجود رابطه معنادار بین عامل‌های چهارگانه اجتماعی و شاخص‌های ماندگاری، تحلیل رگرسیون این عامل‌ها و شاخص‌ها انجام شد. بدین ترتیب که رگرسیون عامل‌های اجتماعی به‌طور جداگانه با شاخص‌های «میزان تمایل به ادامه سکونت در محله فعلی» و «میزان تمایل به ادامه سکونت در این شهر» مطالعه گردید که بر این اساس، ۶۱/۳ درصد از تغییرات تمایل به ماندگاری در محله، و ۵۹ درصد از تغییرات تمایل به ماندگاری در شهر توسط ترکیب خطی تغییرات

- محله «داوران» از نظر سابقه شکل‌گیری با محله «کرهود» تفاوت دارد، ولیکن وجود سکونت‌گاههای حاشیه‌ای و غیر رسمی، سبب وجود مسائل مشابهی در دو محله مذکور است. جهت بهبود وضعیت این محله نیز سامان‌دهی کالبدی، فعالیتی و اجتماعی الزامی می‌باشد.

- در محله «عباس‌آباد و الکه» به دلیل بافت ارگانیک و نامنظم آن، نیازمند توجه ویژه و سامان‌دهی مؤثر است؛ البته مداخله‌های کالبدی باید به گونه‌ای باشد که منجر به تضعیف ویژگی‌های مثبت سازمان اجتماعی موجود در محله نگردد. شایان ذکر است که مداخله فیزیکی در چنین بافت‌هایی اغلب از طریق طرح‌ها و برنامه‌های میان مدت و بلند مدت امکانپذیر است.

- «حافظیه و کوی بهاران» و «شهرک هجرت» از محله‌های نوساز شهر هستند. صرف نظر از برخی تفاوت‌های این دو محله مانند ارزش نسبی زمین، پایگاه اجتماعی-اقتصادی ساکنان و کیفیت دسترسی به خدمات، قابل ذکر است که محله‌های نوساز به دلیل فقدان بافت فرسوده، وضعیت کالبدی بهتری دارند، ولیکن مشکلی که در قریب به اتفاق محله‌های جدید شهرهای مختلف به چشم می‌خورد این است که طراحی محیط، تحت تأثیر الگوهای مدرنیستی به گونه‌ای بوده که واحدهای همسایگی، غنای حسی و مطلوبیت اجتماعی کمتری دارند. با توجه به این که در این محله‌ها تغییر کالبد احداث شده غیرممکن و غیرمنطقی است، می‌توان از طریق تشکیل انجمن‌های محلی، توسعه فضاهای عمومی و فعالیت‌های جمعی، ارتباطات اجتماعی را تقویت نمود.

- در میان محله‌های مورد مطالعه، روی هم رفته «کوی شهر صنعتی» وضعیت مطلوب‌تری دارد. با این وجود، راهکارهای ذکر شده برای سایر محله‌ها به ویژه اقدامات پیشگیرانه می‌تواند در حفظ و توسعه جنبه‌های مثبت و جلوگیری از مشکلات احتمالی مفید و مؤثر باشد.

- اتخاذ رویکرد پیشگیری از جرایم شهری با استفاده از طراحی محیطی در فرایند برنامه‌ریزی و طراحی شهرک‌های جدید و همچنین در نوسازی بافت شهری موجود

- فراهم کردن زمینه‌های لازم برای تشکیل انجمن‌های محله‌ای با هدف تقویت ارتباطات اجتماعی

- ایجاد و توسعه فضاهای جمعی گذران اوقات فراغت برای حضور گروه‌های سنی مختلف به منظور فراهم کردن محیط مناسب برای شناخت و توسعه روابط میان افراد

- تأمین امنیت محله‌ها از دیگر اقدامات ضروری است. هر چند نظارت اجتماعی غیرمستقیم بر رفتارها، از طریق راهکارهایی مانند ایجاد تغییرات کالبدی، فراهم کردن شرایط برای افزایش حضور افراد در فضاهای عمومی محله و ... در تأمین امنیت محله‌ها و فضاهای شهری بسیار مؤثر است و از اولویت خاصی برخوردار است، ولیکن در برخی موارد نظارت اجتماعی و انتظامی مستقیم نیز الزامی است.

در مورد محله‌های مورد مطالعه نیز موارد زیر پیشنهاد می‌گردد:

- محله «کرهود» دارای پیشینه‌ای روستایی است و بدیهی است که با وجود الحاق به محدوده شهر، تا حد زیادی سیمای روستایی پیشین را داشته باشد. اغلب، دو مسئله در چنین محله‌هایی مطرح است. اول آن که وضعیت فیزیکی-کالبدی محیط به گونه‌ای است که برخی نقاط محله به ویژه بخش‌های فرسوده، فاقد کاربری و رها شده، پتانسیل وقوع جرم و ناهنجاری‌های رفتاری را دارند و در نتیجه از نظر امنیت، وضعیت مطلوبی ندارند. در مقابل، ارتباطات سنتی و پیوندهای اجتماعی نزدیک میان ساکنان محله به ویژه همسایه‌ها به دلیل شناخت طولانی مدت افراد از یکدیگر، در ایجاد حس تعلق مکانی بسیار مؤثر است. برای حل مسئله امنیت و همچنین تقویت و توسعه تعاملات اجتماعی، سامان‌دهی بافت محله و ایجاد فضاهای عمومی با کیفیت، اقدامی مؤثر خواهد بود.

منابع

۱. ماجدی، سیدمسعود. عبدالعلی لهسایی‌زاده. ۱۳۸۵. بررسی رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای، سرمایه اجتماعی و رضایت از کیفیت زندگی. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۹، شماره ۴، تهران.
۲. محسنی تیریزی، علیرضا. مریم آقامحسنی. ۱۳۸۹. بررسی نقش سرمایه اجتماعی در توسعه شهری مورد پژوهی: شهر محلات. مدیریت شهری، شماره ۲۶، تهران.
۳. محمدی، حسین. آزاده تعالی مقدم و مرتضی بستام. ۱۳۹۰. برآورد سرمایه اجتماعی در مناطق مختلف شهر مشهد و ارائه راهکارها جهت ارتقای آن در راستای وظایف شهرداری. مدیریت شهری، ویژه‌نامه شماره بهار و تابستان، تهران.
۴. مرکز آمار ایران. ۱۳۹۰. نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰. تهران.
۵. موسوی، میرنجم. حکیمه قنبری و خالد اسماعیل‌زاده. ۱۳۹۱. تحلیل فضایی رابطه سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار شهری مورد: شهرهای استان آذربایجان غربی. جغرافیا و توسعه، شماره ۲۷، زاهدان.
۶. مهندسین مشاور زیستا. ۱۳۸۷ الف. بررسی گستره فقر شهری و شناسایی محله‌های فقیرنشین سکونت‌گاههای غیر رسمی (مربوط به طرح مطالعاتی ساماندهی و بهسازی سکونتگاههای غیر رسمی شهر اراک). وزارت مسکن و شهرسازی، شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران. تهران.
۷. مهندسین مشاور زیستا. ۱۳۸۷ ب. بررسی پیمایشی و شناخت ویژگی‌های اقتصادی-اجتماعی و کالبدی محله‌های هدف (مربوط به طرح مطالعاتی ساماندهی و بهسازی سکونت‌گاههای غیر رسمی شهر اراک). وزارت مسکن و شهرسازی، شرکت مادر تخصصی عمران و بهسازی شهری ایران. تهران.
۸. نادری، حمدا... محمدعلی جاهد و مهین‌دخت شیرزاده. ۱۳۸۹. بررسی رابطه احساس امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی شهر اردبیل). مطالعات امنیت اجتماعی، شماره ۲۱، تهران.
۹. نقدی، اسداله. علی سوری. ۱۳۸۸. سرمایه اجتماعی و معمای رشد و توسعه. فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، پیش شماره هفتم، شوشتر.
۱۰. وزارت راه و شهرسازی. ۱۳۹۱. <http://mrud.ir/Portal/Home/ShowPage.aspx>
۱. توکلی، مرتضی. کاظم تاجبخش. ۱۳۸۷. بررسی و تحلیل میزان سرمایه اجتماعی در مناطق شهری و روستایی مرزی سیستان. فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲، تهران.
۲. حاجی‌پور، خلیل. ۱۳۸۵. برنامه‌ریزی محله مبنا رهیافت کارآمد در ایجاد مدیریت شهری پایدار. نشریه هنرهای زیبا، شماره ۲۶، تهران.
۳. خمّر، غلامعلی. علی اسماعیل‌زاده کواکی و علی براتپور. ۱۳۹۰. ارزیابی توزیع فضایی سرمایه اجتماعی در سطح مناطق شهری با استفاده از تکنیک TOPSIS و GIS مطالعه موردی: نواحی شهر قوچان. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، سال اول، شماره ۴، سبزوار.
۴. ربانی، رسول. و صفدر حبیبی. ۱۳۹۰. تحلیلی بر نقش فضاهای شهری در ایجاد سرمایه اجتماعی. مطالعات شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهقان، سال اول، شماره اول، دهقان.
۵. ربانی خوراسگانی، علی. غلامرضا صدیق اورعی و مهدی خنده‌رو. ۱۳۸۸. بررسی سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر بر شکل‌گیری آن در سطح محله. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، سال ششم، مشهد.
۶. زنگنه، یعقوب. حسین قدرتی و داوود سمیعی‌پور. ۱۳۹۰. بحثی پیرامون سرمایه اجتماعی و رابطه آن با مدیریت و اقتصاد شهری. مدیریت شهری، ویژه‌نامه‌ی شماره بهار و تابستان، تهران.
۷. سعادت، رحمان. ۱۳۸۵. تخمین سطح و توزیع سرمایه اجتماعی استان‌ها. فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۲۳، تهران.
۸. سلمانی، محمد. فریده تقی‌پور و مهدی رمضان‌زاده لسبویی و زهرا جلیلی پروانه. ۱۳۸۹. بررسی ابعاد سرمایه اجتماعی در توسعه‌ی روستایی. فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شوشتر، سال چهارم، شماره ۱۱، شوشتر.
۹. فتحی، سروش. ۱۳۹۱. تحلیلی بر نقش سرمایه اجتماعی بر توسعه روستایی. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، شماره ۲، قشم.
۱۰. فیروزآبادی، سیداحمد. حسین ایمانی جاجرمی. ۱۳۸۵. سرمایه اجتماعی و توسعه اقتصادی اجتماعی در کلان‌شهر تهران. فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۲۳، تهران.

- Journal of Environmental Psychology, 25: 381–395.
30. Murayama, Hiroshi. Tomoko Wakui and Reiko Arami and Ikuko Sugawara and Satoru Yoshie. 2012. Contextual effect of different components of social capital on health in a suburban city of the greater Tokyo area: A multilevel analysis. *Social Science & Medicine*, 75: 2472-2480.
  31. Poortinga, W. 2006. Social relations or social capital? Individual and community health effects of bonding social capital. *Social Science & Medicine*, 63: 255-270.
  32. Putman, R.D. 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon and Schuster, New York.
  33. Prayitno, Gunawan. Kakuya Matsushima and Hayeong Jeong and Kiyoshi Kobayashi. 2014. Social Capital and Migration in Rural Area Development. 4th International Conference on Sustainable Future for Human Security, *Procedia Environmental Sciences*, 20: 543–552.
  34. Rohe, W., and Basolo, V. 1997. Long term effects of homeownership on the self-perception and social interactions of low-income persons. *Environment and Behaviour*, 29: 793–819.
  35. Twigg, L., and Mohan, J. 2009. *Social Capital, Place and Health*. University of Portsmouth, Portsmouth, UK, and University of Southampton, Southampton, UK.
  36. Wood, L., and Billie Giles-Corti. 2008. Is there a place for social capital in the psychology of health and place? *Journal of Environmental Psychology*, 28: 154–163.
  37. Zhang, Lei. Sophie Xuefei Wang and Li Yu. 2014. Is social capital eroded by the state-led urbanization in China? A case study on indigenous villagers in the urban fringe of Beijing. *China Economic Review*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.chieco.2014.04.005>, 15 pages.
  21. Aydın, Dicle. Süheyla Büyükaşahin Sıramkaya. 2014. “Neighborhood” Concept And The Analysis Of Differentiating Sociological Structure With The Change Of Dwelling Typology. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 140: 260–269.
  22. Chen, Q., Acey, C. and Lara, J.J. 2014. Sustainable Futures for Linden Village: A model for increasing social capital and the quality of life in an urban neighborhood. *Sustainable Cities and Society*, <http://dx.doi.org/10.1016/j.scs.2014.03.008>.
  23. Garip, Filiz. 2007. From migrant social capital to community development: A relational account of migration, remittances and inequality. Ph.D., Princeton University, 199 pages.
  24. Glaeser, Edward, L. Charles Redlick. 2009. Social Capital and Urban Growth. *International Regional Science Review*, 32: 264-299.
  25. Ha, Seong-Kyu. 2010. Housing, social capital and community development in Seoul. *Cities*, 27: 35–42.
  26. Honold, Jasmin. Pia-Maria Wippert and Elke van der Meer. 2014. Urban Health Resources: Physical and Social Constitutes of Neighborhood Social Capital. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 131: 491–496.
  27. Hung, Kam. Honggen, Xiao and Xiaotao Yang. 2013. Why immigrants travel to their home places: Social capital and acculturation perspective. *Tourism Management*, 36: 304-313.
  28. Jeong, H., Matsushima, K. and Kobayashi, K. 2012. Identity and Communication in Marginal Rural Area—Case Study of Nichinan Town in Japan. *Journal of Society of Civil Engineers*, Ser.D3, 68(5): p.I_499-I_511 (In English).
  29. Lewicka, M. 2005. Ways to make people active: Role of place attachment, cultural capital and neighborhood ties.